

S. M. MANUTSARIANTS

TYÖNI VLADIMIR ILJITŠIN KIRJASTOSSA

Olin kovin levoton mennessäni ensi kertaa Vladimir Iljitšin puheille. Se tapahtui maaliskuun 14 päivänä 1920 kello 4 iltapäivällä. V. V. Vorovski, joka suositteli minut V. I. Leninin kirjastonhoitajaksi, muistutteli sinä päivänä useaan kertaan:

— Pidä varasi ettet myöhästy, Vladimir Iljitš on hyvin täsmällinen ja pitää tarkkuudesta.

Vladimir Iljitš otti minut vastaan Kansankomissaarien Neuvoston istuntosalissa. Tervehti ja kysyi:

— Tekö olette kirjastonhoitaja?

— Kyllä.

— Istukaa. Onko tämä ala ammattinne?

— Ei, kirjastonhoitajain kursseja en ole käynyt, mutta tunnen kirjastotyön.

— Voitteko saada minulle tarvittavaa kirjallisuutta ja seurata uusia julkaisuja?

— Luulen voivani. Joka tapauksessa yritän, — vastasin hänelle.

Keskustelun päätyttyä Vladimir Iljitš kehotti minua tutustumaan hänen kirjastoonsa ja ryhtymään työhön.

Kun menin ensi kerran Vladimir Iljitšin työhuoneeseen, niin ihmettelin sen yksinkertaista kalustoa ja kirjojen vähyyttä kaapeissa. Minusta tuntui, että Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtajan kirjastossa pitäisi olla useita tuhansia niteitä. Vasta myöhemmin, työni yhteydessä käsitin, että asia oli toisin. Vladimir Iljitš jätti työhuoneeseen vain ne kirjat ja hake-
mistot, joita hän tarvitsi työssä. Ettei kirjasto paisuisi tarpeet-
tomasti, hän pyysi lähettämään kaikki muut kirjat toisiin kirjasto-
ihin, missä sadat ihmiset voivat käyttää niitä.

Seuraavana päivänä Vladimir Iljitš pyysi, etten muuttaisi paikaltaan yhtään kirjaa huomauttaen, että hän on tottunut

siihen järjestykseen, missä kirjat ovat. Minä pyysin, että hän antaisi luvan vaikkapa erottaa kaunokirjallisuuden poliittisesta.

— Sen kyllä voitte tehdä, — sanoi hän. Mutta pyysi kuitenkin, etten koskisi kirjoituspöydän oikealla puolella olevaa kierto-hyllyä.

Olin saanut järjestykseen kaunokirjallisuuden enkä rojhennut kajota toisiin kirjoihin. Kun Vladimir Iljitš tuli työhön virka-huoneeseensa, sanoin hänelle kerran:

— Vladimir Iljitš, minulla ei ole työtä.

Hän kohotti päätänsä paperista, hymähti ja sanoi:

— Hyvä on, lähtekää kotiin ja levätkää.

Vastasin hänelle:

— En tarkoita juuri tätä hetkeä vaan yleensä, koska ette anna koskea kirjoja.

— Tehkää kirjoille mitä haluatte, mutta antakaa kierto-hyllyn olla koskematta.

Vihdoin hän pyysi tarkastamaan kierto-hyllynkin ja täydentämään hakemistoilla.

Kierto-hyllyllä, jota Vladimir Iljitš niin kovasti varjeli, oli seuraavaa hakemistokirjallisuutta: sanakirjoja, puolueen ja neuvostojen edustajakokousten, Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean täysistuntojen, Kominternin kongressien pöytäkirjat, päätökset ja päätöslauselmat, kaikenlaiset tilastotiedolliset käsikirjat, hallituksen lakiasetus- ja määräyskokoelma, sanalla sanoen kaikki se kirjallisuus, mitä Vladimir Iljitš tarvitsi työsäään alinomaa.

Aivan ensimmäisessä kirjelapussa Vladimir Iljitš kirjoitti minulle:

„Kirjastonhoitajalle

Voisitteko

1. lajitella eri *Kansankomissariaattien kaikki* julkaisut kansikkoihin tai hyllyille.

2. Samoin VKP:n KK:n ja paikallisten *puoluekomiteoiden* julkaisut?”

Vladimir Iljitšin työhuoneessa oli kaunokirjallisuuden klassikkojen kootut teokset, tietosanakirjat, ulkomaista kirjallisuutta, Marxin, Engelsin, Leninin kirjasia ynnä muita kirjoja. Eri kirjahyllyllä olivat sanomalehdet, jotka nidottiin kuukausittain ja säilytettiin työhuoneessa.

Alkutyökseni Vladimir Iljitš pyysi minua kokoamaan Marxin, Engelsin ja omat kirjasensa ja nitomaan pienet kirjaset yhteen, jotta niitä olisi mukavampi käyttää. Niin nidottiin K. Marxin ja F. Engelsin kirjoittama „Kommunistisen puolueen manifesti”, jonka parhaina käännöksinä Vladimir Iljitš piti Plehanovin (julkaistu Genevessä) ja P. Orlovin venäjännöksiä, nidottiin

myös Leninin kirjaset vuosilta 1905—1917. Ehdotin Vladimir Iljitšille hankittavaksi Marxin ja Engelsin „Julkaisematottomat artikkelit” (vuosilta 1852, 1853, 1854) ja „Sota ja vallankumous” (I kirja). Hän pyysi hankkimaan ne ja teki vastaavan lisäyksen omaan kirjoitukseensa „Marxilainen kirjallisuus” (liite kirjoitukseen Marxista. Granatin tietosanakirja, 28. osa, s. 244).

Lenin käytti usein Marxin ja Engelsin kirjeiden julkaisua. Kerran Vladimir Iljitš pyysi Marxin kirjeet Kugelmannille, joissa oli hänen alkulauseensa.

Suuresta työtaakastaan huolimatta Vladimir Iljitš tarkasteli kaikki julkaisut, jotka hän sai, ja hän sai niitä paljon, eikä ainoastaan Venäjällä ilmestyneitä, vaan hyvin paljon ulkomaa-laista venäjän- sekä vieraskielistä kirjallisuutta, lehtiä ja aikausjulkaisuja.

Vladimir Iljitš tarkasteli kirjoja ei ainoastaan vapaa-aikoina, vaan myös kokouksissa. Hänellä oli tavallisesti 5—7 minuuttia vapaata aikaa Kansankomissaarien Neuvoston tai Työ- ja Puolustusneuvoston istuntojen edellä, ja silloin hän kyseli: „Mitä uutta on?” Silmäiltyään uusia kirjoja hän otti niitä mukaansa ja kokouksen loputtua palautti kirjat, joissa monissa oli hänen merkintöjään: säilytettävä erikseen työhuoneessa tai apukirjastossa.

Vladimir Iljitš piti kovasti sanakirjoista, ja niitä olikin hänellä paljon. Kerran ehdotin hänelle, että hankittaisiin uusi tietosanakirja. Vladimir Iljitš katseli juuri jotain kirjaa ja kysyi:

— Tiedättekö aivan varmasti, että sellainen julkaisu on olemassa?

— Kyllä.

— Hankkikaa sitten.

Vladimir Iljitšin pyynnöstä hänelle lähetettiin ukrainalainen sanakirja.

Esitän vielä pari kirjelappua:

„Pyydän hankkimaan minulle *bulgarialais-venäläisen* sanakirjan”.

| „Kirjastonhoitajalle.

Pyydän hankkimaan ja sitomaan *italialais-venäläisen sanakirjan*.

De Vivo. Odessa. 1894”.

Muutamien päivien kuluttua italialais-venäläinen sanakirja oli kansiin sidottuna kiertoahjellyllä. Kun ilmoitin siitä Vladimir Iljitšille, hän hymähti ja sanoi:

— Joko se saatiin? Niin pian? Merci. Ikävä, ettei riitä aikaa lukea italian kielellä!

Tavallisesti Vladimir Iljitš esitti pyyntönsä suullisesti. Ellen ollut paikalla hän jätti kirjelappusen.

Ehdotin Vladimir Iljitšille, että hankittaisiin Tšernyševskin teokset ja sidottaisiin kansiin. Hän suostui ja pyysi sitomaan myös Herzenin teokset, jotka olivat hänen kirjastossaan. Hän moitiskeli usein kirjojen huonoa sidontaa: „Kun vähänkin kääntää kansia, kirja hajoaa kokonaan”, — niiden painoasua tai aineiston valikointia; hän oli vilpittömästi iloinen ja huomautti aina, kun saatiin hyvin julkaistuja kirjoja.

Sellaiset julkaisut kuin „Еженедельник Правды” („Pravdan viikkolehti”), „Власть Советов” („Neuvostojen valta”), „Бюллетени ВЦСПС” („Ammattiliittojen Keskusneuvoston bulletiinit”), „Бюллетени НКВД” („Ulkoasiain kansankomissariaatin bulletiinit”), „Воля Труда” („Työn tahto”) ym. Vladimir Iljitš pyysi kokoamaan ja sitomaan. Tämänluontoiset pyynnöt hän kirjoitti tavallisesti julkaisujen kansiin, esimerkiksi: „koottava kompletti kirjastoani varten”, tai: „koottava kompletti”, „nidottava”, „ilmes-tyneet №№ pantava kansiin”.

Usein Vladimir Iljitš pyysi hankkimaan hänelle kirjan, lehden tai aikakausjulkaisun, jota oli suositellut joku tovereista.

Kun A. M. Gorki kävi Vladimir Iljitšin luona, sain seuraavanlaisen kirjelapun:

„Pyydän hankkimaan (kompletin)

Rabotši Krai

Iv. Voznesenskista

(*Todellisten* proletaaristen runoilijain kerho)

Gorki kehuu { Zilin¹
Artamonov
Semjonovski”.

Sain Vladimir Iljitšiltä hyvin monenlaisia tehtäviä. Esimerkiksi marraskuun 30 päivänä 1920 hän kirjoitti:

„Pyydän hankkimaan minulle:

Antonio Labriola

- 1) „Historiallinen materialismi”.
- 2) Filosofiasta.

venäjän ja ranskan kielellä”.

Vielä muutamia kirjelappusia:

„Pyydän hankkimaan minulle kirjan

Palkintosysteemit metalliteollisuudessa.

Holzmanin esipuhe. Metallistien KK:n julkaisu, 1919, sivuja 87”.

¹ Nähtävästi kirjoitusvirhe. Oli runoilija I. Žizin.— *Toim.*

„Kirjastonhoitajalle
 Pyydän hankkimaan minulle venäjännöksinä
Hegelin teokset

- 1) Logiikka
- 2) Fenomenologia

Historiallis-Filosofisen
 seuran julk. toim. *Radlov*".

„Pyydän hankkimaan minulle saksankielisen kirjan:
Otto Bauer: Talouspolitiikan uusi kurssi
Neuvosto-Venäjällä".

25/IV. Lenin".

Oli kovin harmillista ja epämiellyttävää, kun syystä tai toisesta en aikanaan saanut Vladimir Iljitšin pyytämää kirjaa, ja joskus sattui sitäkin. Kerran eräs toveri toi Vladimir Iljitšille kaksi aikakauslehteä: „Экономист” („Ekonomisti”) ja „Новая Россия” („Uusi Venäjä”). Vladimir Iljitš näytti ne minulle (satuin juuri tulemaan istuntosaliin) ja sanoi:

— Näitä en ole saanut.

Minua hävetti.

— Olen syyllinen siihen, en osannut pitää huolta.

— Ette te ole syyllinen, vaan se, joka on velvollinen lähettämään minulle kirjallisuuden aikanaan.

Vladimir Iljitš pyysi usein panemaan merkille, mitä kirjoja hän otti asuntoonsa, ja valvomaan niiden palauttamista työhuoneeseen. Kun joku tovereista pyysi Vladimir Iljitšiltä kirjaa, hän lähetti heidät luokseni ja mainitsi: „Kirjastonhoitajani on ankara”. Jos hän antoi jollekin kirjan, niin pyysi jättämään kirjelapun minua varten.

Eserrien oikeusjutun aikana eräs toveri pyysi muutamia kirjoja Vladimir Iljitšin kirjastosta. Valmistin kirjat, ja kun Vladimir Iljitš tuli työhuoneeseen pyysin lupaa antaa ne toverille huomauttaen, että Denikinin kirjoissa „Отъерки русскои смуты”¹, I osa, I ja II vihko — oli Vladimir Iljitšin tekemiä merkintöjä. Tähän Vladimir Iljitš vastasi: „Saa antaa. Ei se mitään. Hänhän palauttaa ne?” Denikinin kirjaan hän oli kirjoittanut kirjan arvostelun: „tekijä käsittelee luokkataistelua kuin sokea koiranpentu”.

Vladimir Iljitš teki kirjoihin monenlaisia ja luonteenomaisia merkintöjä. Esimerkiksi: „Lenin”. „Leninin kpl”, „Leninin pöydälle”. „Palautettava, Leninin kpl”, „Kirjastooni”, „Säilytettävä hyllyllä”, „Säilytettävä salassa”. Kokoelmaan „Engelsin poliitti-

¹ „Venäjän kapinan historia”.— *Suom.*

nen testamentti” Lenin kirjoitti: „Säilytettävä hyllyllä. 30/IX—1922. Lenin”.

Lähettäessään toveri Kržižanovskille Venäjän sähköistämisen valtionkomitean bulletiinit № 5, vuodelta 1920, Vladimir Iljitš kirjoitti: „Gl. M.! Olkaa hyvä ja palauttakaa tämä minulle lyhyin huomautuksin, kun olette lukenut s. 20—21. Teidän Lenin”.

VKP(b):n X edustajakokouksessa loppulausunnossaan VKP(b):n KK:n toimintaselostuksen johdosta Vladimir Iljitš esitti maaliskuun 9 päivänä 1921 lainauksen A. Kollontain kirjasta „Rabotšaja oppozitsija” („Työläisoppositio”)¹.

Luettauan A. Todorskin kirjasen „Vuosi kiväärin ja auran parissa”, joka oli julkaistu Tverin läänin Vesjegonskin kaupungissa, Vladimir Iljitš kiitti sitä kovasti ja esitti siitä lainauksen puolueen XI edustajakokouksessa Keskuskomitean poliittisessa toimintaselostuksessa².

Tarkastellessaan Berliinissä julkaistua kriittillis-bibliografista aikakauslehteä „Russkaja Kniga” („Venäjän Kirja”) Vladimir Iljitš kirjoitti usein kansilehteen pyyntönsä hankkia jokin ulkomainen julkaisu. Vladimir Iljitšin pyynnöstä tilattiin Intiaa käsittelevää kirjallisuutta.

Kerran Vladimir Iljitš pyysi hankkimaan kaksi kirjaa. Toinen niistä oli Naživinin muistelmat Tolstoista. Pyyntökirjeeseeni vastattiin, ettei sellaista kirjaa ole, vaan on „Tolstoin päiväkirja”. Tämän johdosta Vladimir Iljitš kirjoitti minulle:

„Tov. Manuštšarjants!
Voisitteko ottaa selvän?
„Tolstoin päiväkirjaa” *en tarvitse*,
tarvitsen *Naživinin muistelmat* Tolstoista,
jotka on julkaistu *saksaksi* „Tolstois Denkwürdigkeitenissa”.
5/XII Lenin”.

Toisessa kiertohyllyssä, joka seisoj kirjoituspöydän vasemmalla puolen, oli niitä kysymyksiä koskeva kirjallisuus, joita Vladimir Iljitš parhaillaan käsitteli: sähköistämisestä, ammatti-
liittöväittelystä ym.

Vladimir Iljitš valmistautui huolellisesti jokaiseen esiintymiseensä, keräsi aineistoa, valitsi lainaukset. Oli pidettävä huolta vain siitä, että kaikki tarpeellinen kirjallisuus oli käsillä. Vladimir Iljitš selaili nopeasti kirjan ja näki heti, oliko siitä hänelle hyötyä vai ei.

¹ Ks. V. I. Lenin, Teokset, 32. osa, s. 169.— *Toim.*

² Ks. V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, ss. 259—260.— *Toim.*

Toukokuun 17 päivänä 1922 sain Vladimir Iljitšiltä seuraavan kirjelapun:

„Pyydän hankkimaan minulle *Sosialistisesta Akatemiasta* kirjat, jotka on merkitty oheelliseen luetteloon sinisellä kynällä.

V. Uljanov (Lenin).

P. S. Ja jos on, niin myös tätä kysymystä koskeva kirja-luettelo.

Lenin”.

Vladimir Iljitš aikoi varmaankin kirjoittaa työn järjestämisestä tieteellisellä pohjalla. Hänen pyynnöstään valittiin tätä alaa koskeva kirjallisuus hänen omasta kirjastostaan sekä tehtiin luettelo niistä kirjoista, joita oli Työ- ja Puolustusneuvoston kirjastossa. Sitä paitsi hän pyysi hankkimaan luettelon Työn instituutissa olevasta tämän alan kirjallisuudesta. Sosialistisesta Akatemiasta saadut kirjat Vladimir Iljitš pyysi jättämään työhuoneeseen.

Nämä tehtävät annettuaan Vladimir Iljitš matkusti Gorkiin ja pyysi soittamaan työhuoneen puhelinautomaatista ja tiedoittamaan, mitä on saatu aikaan. Mutta kohta hän sairastui ja palasi Moskovaan vasta syksyllä, lokakuun 2 päivänä 1922. Siihen mennessä kokosin hänelle kaiken tarpeellisen kirjallisuuden apukirjastoon, joka oli hänen asuntonsa vieressä. Palattuaan Gorkista Vladimir Iljitš kävi kirjastossa pari kertaa, katseli kirjoja ja pyysi, etten korjaisi niitä pois. Mutta hän ei enää voinut toteuttaa aikomustaan.

Valmistaessaan puheetta Kominternin IV kongressia varten marraskuussa 1922 Vladimir Iljitš pyysi Kominternin III kongressin pikakirjoituspöytäkirjat ja päätöslauselmat, oman selostuksensa Kominternin III kongressissa uudesta talouspolitiikasta saksan kielellä ja kirjasensa luontaisverosta saksan kielellä.

Vuoden 1922 lopulla, kun Vladimir Iljitšin kirjasto oli huomattavasti paisunut, ehdotin hänelle muutamien osastojen supistamista. Hän suostui ehdotukseeni ja pyysi puhumaan Nadežda Konstantinovnan ja Maria Iljiničnan kanssa, mitä kirjoja heille pitää jättää.

Vladimir Iljitš suhtautui erittäin sydämellisesti toisiin ihmisiin. Hän oli hyvin huomaavainen, herkkä ja huolehtiva meitä rivityöntekijöitä kohtaan. Hänen johdollaan oli helppo ja hauska työskennellä.

